

PAUKOVA MREŽA

IZNIMNO ZABAVAN ROMAN AUTORA KOJEG ZOVU "ROCK ZVIJEZDOM MEĐU PISCIMA"

NADA KUJUNDŽIĆ

Zanrovska superzvijezda Neil Gaiman vjerojatno je dobro poznat ljubiteljima stripa (serija *Sandman*), te fantasy i SF proze. Kao romanopisac debitirao je 1990. *Dobrim predznacima* (*Good Omens*, napisan u tandemu s još jednom fantasy superzvijezdom, Terryem Pratchettom). Uslijedio je niz uspješnica poput *Zvezdane prašine* (*Stardust*) i *Američkih bogova* (*American Gods*). Valja spomenuti i njegove popularne romane za djecu: *Koralinu* (*Coraline*) i *Knjigu o groblju* (*The Graveyard Book*), kao i brojne zbirke kratke proze i scenarijske uratke. Intertekstualna proza protkana elementima mitologije i bajki, koja se neprestano poigrava arhetipskim likovima i situacijama te očekivanjima čitatelja, osigurali su Gaimanu niz književnih priznanja, te status svojevrsnog kulturnog autora za čije se romane online predbilježbe rade mjesecima prije samog izlaska knjiga iz tiska. *Anansijevi dečki* (*The Anansi Boys*), njegov peti roman za odrasle, odmah je po objavljivanju (2005.) zasjeo na prvo mjesto bestseller liste *New York Timesa*. Uslijedila su i (sada već gotovo neizbježna) priznanja, poput prestižne nagrade Locus i one British Fantasy Societyja. Nakon nekoliko neuspješnih pokušaja prilagodbe romana za veliko platno, pisanja scenarija za filmsku inačicu prihvatio se sam Gaiman.

SAM AUTOR DJELO JE OPISAO KAO KOMIČNO-ROMANTIČNI OBITELJSKI ROMAN S ELEMENTIMA FANTASTIKE, HORORA, TRILERA I PRIČA O DUHOVIMA. I DOISTA, ROMAN BISMO TEŠKO MOGLI JEDNOZNAČNO ŽANROVSKI ODREDITI

VINO, ŽENE I PJESMA "Bog je mrtav – upoznajte klince!" Ovom je krilaticom, posuđenom iz naslova pjesme australske skupine British India, roman *Anansijevi dečki* predstavljen na službenim stranicama Neila Gaimana. Bog u pitanju je Anansi, dosjetljivi varalica poznat iz bogate folklorne baštine zapadne Afrike. Anansi, odnosno gospodin Nancy kako ga znaju obični smrtnici (a i čitatelji/ce Gaimanovih *Američkih bogova*) razmetljivi je šarmer koji obožava privlačiti pozornost na sebe – bilo žarko obojenim odjevnim predmetima (poput zelene fedore i limunožutih rukavica), pjevanjem u noćnim klubovima, ili zbijanjem šala i podvala. Zbog svih tih (a i mnogih drugih) osobina, on je nepresušan izvor neugodnosti sinu, Debelom Charlieju (koji, ruku na srce, uopće nije debeo... čak ni punašan!). "Jasno, svakoga roditelji sramote. Tako to nužno biva. Roditelji vas prirodno sramote samim svojim postojanjem", no ono po čemu se Charliejev otac

izdvaja iz mase njegova je sposobnost da sramoćenje potomstva uzdigne na razinu umjetnosti. Srećom po Charlieja njegovoj majci dojade Nancyeve smicalice, a naročito njegovo "pohotno oko i jednako pustolovni prsti", pa sa sinom odlazi u Englesku. Tamo Charlieju uspijeva raskinuti s prošlošću (simboličko odbacivanje američkog naglasaka) te s godinama izgraditi miran, stalozan i predvidljiv život, život kojim vlada umirujuća rutina odlaska na posao i susreta sa zaručnicom Rosie. Očekivano, rutinu prekida vijest o iznenadnoj smrti gospodina Nancya (i to kakvoj smrti! – stari Nancy kao da i u smrti pokušava osramotiti sina pa stoga umire "na najsrमतniji mogući način", usred pjevačkog nastupa pred prsatim turistima, k tome još i obnaživši grudi jedne od njih pri padu s pozornice!).

Nakon očeva sprovoda Charlie doznaje za božansku narav svog oca, kao i za postojanje brata-blizanca Spidera. Braća su, međutim, sušte suprotnosti – samouvjereni i blagolagoljivi Spider viši je, vitkiji i "veći frajer" od "vječnog gubitnika" Charlieja. Možda zato što je, igrom slučaja, upravo on naslijedio sve božanske atribute i nadnaravne sposobnosti. Nakon noći pune vina, žena i pjesme u kojoj zajednički oplakuju smrt oca, Charlie se ne uspijeva probuditi na vrijeme za posao. Koristeći svoju sposobnost modificiranja stvarnosti, Spider ga zamjenjuje na radnom mjestu u zastupničkoj agenciji, a uskoro i u Rosienom srcu. Ozlojeđen bratovim postupcima, Charlie uz pomoć kruga ekscentričnih starica (i nekoliko svijeta u obliku pingvina) odlazi na "početak svijeta", prebivalište drevnih bogova gdje sklapa pogodbu sa Ženompticom. U zamjenu za "Anansijevu krvnu lozu", ona obećaje otjerati Spidera. Stvari se dodatno kompliciraju kada Spider otkrije da se Charliejev šef Grahame Coats već godinama bavi novčanim pronevjerama i potkrada svoje klijente. Coats, pak, ne preza ni pred čime kako bi zaštitio vlastite interese...

PRIČE SU KAO PAUCI *Anansijevi dečki* priča su o bogovima, o mijenjanju sebe i svijeta oko sebe, o pjesmama i pričama, o obiteljima i kako ih preživjeti. Sam autor djelo je opisao kao komično-romantični obiteljski roman s elementima fantastike, horora, trilera i priča o duhovima. I doista, roman bismo teško mogli jednoznačno žanrovski odrediti: ima tu elementa i romana potrage, i obiteljskog romana, farse, fantasyja, krimića, pa i usmenih priča. No više od svega, roman je oda pričama i pripovijedanju, svjetotvornoj i transformativnoj snazi pjevanja i pripovijedanja, pjesama i priča. Jer, kako doznajemo, "pjesme ostaju. One traju. Prava pjesma može pretvoriti cara u predmet poruge, može svrgnuti dinastije. Pjesma može istrajati dugo nakon što se zbivanja i ljudi u njoj pretvore u prah i snove i prošlost. U tome je snaga pjesama." Debeli Charlie može osmisлити vlastiti život i postati čovjekom kakvim je oduvijek želio biti, tek kada se odvaži pjevati, i kada uvidi da pjesmom može mijenjati stvarnost.

Radnja romana povremeno se prekida pričama o Anansiju koje se stilski teže približiti usmenom pripovijedanju, pa se pripovjedač koristi dijalektalnim, neformalnim

jezikom, usvaja prisniji ton te stvara dojam interakcije s publikom (izravno obraćanje čitatelju/ici, odnosno s obzirom da se radi o usmenom pripovijedanju, slušatelju/ici, odgovaranje na zamišljena pitanja iz publike, i sl.). Ovdje valja osobito istaknuti prevoditeljsku vještinu i dosjetljivost Vladimira Cvetkovića Severa koji poseže u škrinju domaćeg dijalektalnog bogatstva, ne bi li što bolje dočarao jezične nijanse britanskih i američkih dijalekata kojima govore likovi u romanu, kao i naročit duh jezika kojime se pripovijedaju priče o Anansiju. U romanu koji u naslovu nosi naziv boga-pauka, sve je podređeno središnjoj metafori priče kao paukove mreže. Ni izgled i oprema knjige nisu u tom smislu ostale "poštedene", pa tako naslovnicu američkog izdanja krase svjetlucava paukova mreža, dok će domaće izdanje čitatelje/ice obradovati crtežom pauka iz pera (odnosno olovke) samog Gaimana. Jer "priče su kao pauci, sa svim tim svojim dugim nožicama, a priče su i kao paukove mreže, u koje se čovjek sav zaplete (...)"

Neil Gaiman, *Anansijevi dečki*, s engleskoga preveo Vladimir Cvetković Sever; Algoritam, Zagreb, 2011.

LIMETA, DUH BOGATAŠICE I PRIGLUPI PLAMENCI Spoj (a nerijetko i sraz) čudnog i običnog, inače jedna od glavnih odlika Gaimanove proze, nepresušan je izvor humora i pripovjednih iznenađenja. Roman se također može pohvaliti neobično živopisnom paletom likova, stvari i pojava, koja uključuje bogove i smrtnike, nevjerojatno vitalnu stočetverogodišnju stariću, zerdavolikog zlikovca sa strašću prema uzrečicama, jato priglupih plamenaca, osvetoljubiv duh umorene bogatašice, pa čak i jednu limetu kojoj bismo, s obzirom na zanimanje koje izaziva na imaginarnom karipskom otoku Saint Andrews, gotovo mogli priznati status lika. Roman je doista

VALJA OSOBITO ISTAKNUTI PREVODITELJSKU VJEŠTINU I DOSJETLJIVOST VLADIMIRA CVETKOVIĆA SEVERA KOJI POSEŽE U ŠKRINJU DOMAĆEG DIJALEKTALNOG BOGATSTVA, NE BI LI ŠTO BOLJE DOČARAO JEZIČNE NIJANSE BRITANSKIH I AMERIČKIH DIJALEKATA

zabavan, pa čitatelju/ici neće trebati dugo da se "zakači". Proza je izuzetno tečna i pitka, te otkriva Gaimanov izniman pripovjedački dar. Iako su *Anansijevi dečki* ipak nešto slabiji od *Američkih bogova*, poklonici Gaimana zacijelo neće ostati razočarani. Oni kojima je ovo prvi susret s "rock zvijezdom među piscima" (kako mediji često nazivaju Gaimana), zacijelo će se nepovratno zaplesti u njegovu vješto ispletenu pripovjednu mrežu. Jer ako su doista sve priče *Anansijeve*, tada je i sam Gaiman jedan od *Anansijevih dečkiju*. ■